

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De amplificationis duodecim modis crebrò vsurpatis. Capvt IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

locos, & figuras; Et hoc attingit cum dixit fieri amplificationem per *τοπηγορίαν* & *δένωσιν*, per *τόπηγορίαν* nihil aliud voluit, quam variam locorum omnium tractationem, per *δένωσιν* exaggerationem, quæ fit per exclamationes, & cætera figurarum instrumenta. Præter has rationes etiam, si qui diu expendat, & nodum querat in scirpo, nihil inueniet. Loci porro cum afferuntur, non sunt nudi, & simplices producendi, sed vario inter sese nexu conglorandi, quo plus roboris habeant. Vt qui funes torquent, quo robustiores faciant, de industria duplices, triplicesque componunt: Ita locorum frequentatio multum affert rebus vigoris, & ponderis. Succedunt deinde figuræ, sententiæ, excelsæ, graues, incensæ, & quod multum iuuat ad grauitatem, aptis verbis in-textæ, ita magnifica procurret amplificatio.

*Exemplum
methodus
amplificandi.*

Vt si atrox quoddam facinus, qualis est iniuria augustissimo sacramento illata, esset exaggerandum, post *ὡς αὐτῶν* per aliquod *πένθος*, aut quidpiam simile, dices, quo nomine appellem hoc facinus nescio, multa deinde inquires atrocita nomina, quæ magnitudine huius sceleris victa esse ostendes, mox in torquibus oratoriam definitionem per synonymiam, & vocabis *postremum sacrilegiorum omnium, impietatem caelo, & tertius, inferis penè ipsi erubeſcendam.*

Eodem vestigio rem expones, si modo aures ferant, & sermo patiat. (Quædam enim adeo scelerata sunt, ut honestè commemorari non possint) Verres te deinde ad singula adiuncta. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando, in quibus vberem amplificationis segetem inuenias. Causas etiam inuestigabis tam prodigiola malitiæ, depinges volitantes sceleratissimorum demonum cateruas, qui Fanaticos Lycantrophos in sanctissimas religiones ardentibus furiam rædis instigent.

*Adiuncta
multum ad
amplificati-
onem confu-
runt.*

Ex eo conuertes stylum ad *ὀργισίαν*, quæros, cui istud sacrilegium comparare possis, facies superiorum scelerum enumerationes, arcesses ex historijs deplorata tempora, cruda facta, res funestas, nihil simile reperire te fatebere. Pij si cum hac impietate conferantur, videbuntur Ariani, misericordes Turcæ, religiosi Brasilienses. Ad summum erumpent grandes figuræ, modo *ἐπιπλάσας* in sceleratos, ad quorum supplicia terræ, & maria, & bruta animantes euocabuntur, modo conuertetur sermo ad *angelos pacis amare flentes,*

modo ad B. Virginem, modo ad Christum ipsum, & supremum rerum omnium Patrem. Omnia iura diuina, & humana, leges omnes, & consuetudines, senes, pueri, mulieres, infanti, pecudes ipsa vltionem à Deo flagitabunt. Hinc affectus, hinc concitationes, hinc tonitrua, & fulgura.

Is est igitur in rebus grauibz amplificandi modus, qui grandem eloquentiam, & vehementes affectus, & lacera, & spiritum, si quisquam alius desiderat. Prouidendum est autem, vt amplificatio, quod dixit Longinus per *ἰσθμῶσιν* fiat, & sensim quasi per scalarum gradus ad maiora procedat. Nam qui post grauiam quædam enarrata minuta profert, Mandabuli in morem degenerant. Deinde non nimis etiam amplificationis situm producendum, ne aut rumpatur, aut supra modum tenuetur, & simile sit corporibus, quæ licet aspectu integra, heruistamen parum sumantur.

Cæterum hæc duo amplificationis capita in *τοπηγορία*, & *δένωσιν*, constituta siue in locis & figuris, non satis vidit Erasmus in libro de copia verborum: Nam diuisio formarum amplificationis, quam affert, certè in eo claudicat, quod putat duas esse & distinctas amplificationis formas, rem per adiuncta, & circumstantias dilatare, quæ vnam in rem incidunt. Deinde ipsam amplificationem facit speciem dilatationis, cum sit genus. Cæterum qui tyronibus ea quæ iradit, non sunt inutilia, in quorum gratiam hic iuuat aliqua ascribere.

De amplificationis duodecim modis crebro usurpatis.

CAPVT IX.

Primus amplificandi modus per enumerationem partium.

Et cum sententiâ breuiter comprehensa, & quasi conuoluta explicatur, vt si dicas quæpiam rem luxu perdidisse, parum est. Ad dilarandum, varias possessionum formas, & dispares perdendi rationes enumerabis, sic Lucianus in *Hæmonide*, cum summum dicere potuisset *τὴν αὐλητικὴν ἐπιμεληθῆκα*, explicatis partibus distendit, *Ἐδοῦσα μὲ ἦδη ἀρμύρασθαι τὸν αὐλον ἐς τὰ ἀκρῆς, καὶ ἐμπνῆν ἐς τὰ γλωσσίδα*.

Alia

λεπτόντι καὶ ἑμμελῆς, καὶ ἐπιβάλλειν τοὺς
δακτύλους ἐναφῶς ὑπὸ ποκνήτῃ ἀρσεί: καὶ θέ-
σαι, καὶ βαίνειν οὐ ρυθμῶς καὶ σύμφωνα εἶναι τὰ
μέλη πρὸς τὸν χορὸν, καὶ τὴν ἀρμονίαν ἐκάστης
διαφορᾶσθαι τὸ ἴδιον, γὰρ φρουγίς τὸ ἐνδεον,
καὶ λυδίου τὸ βακχικόν, τῆς δωρίου τὸ σεμα-
γόν, τῆς ἑωνικῆς τὸ γλαφυρόν ταῦτα
μὲν οὖν πάντα ἐκμεμῶδηκα πρῶτον. id est,
docuisti me iam exacte adaptare tibiam, atq;
in eius lingulam inspirare tenue quiddam ac
medulatum, tum commodo facillique conta-
ctu submittere digitos in crebra sublacione
ac demissione vocis, adhaec ad numerum in-
gredi, & ut modi congruant ad chorum,
praeterea quod cuique harmoniae generi pro-
prium est obseruari, Phrygiae diuinum im-
perum, Lydiae Bacchicum furorem, Doricae
gaudentiam ac modestiam, Ionicae iucundita-
tem.

Secundus per antecedentia.

CAPVT X.

Hic admodum affinis est: quoties non
contenti semel exitum rei proponere, ex
quo reliqua quae praecesserunt, per se queat in-
telligi, singulatim ea quoque commemoramus,
per quae ad exitum peruentum est. Huius pre-
ceptionis hoc erit exemplum: Cicero Catili-
nae conatus oppressit: id ita locupletabis, Ca-
tilinae nefarios conatus per iuuenes perditif-
simos, totius Romanae ciuitatis exitum atq;
interneccionem molientes, M. Tullius Cicero
consul sua sagacitate statim odoratus est, sin-
gulari vigilantia peruestigauit, summa pru-
dentia deprehendit, miro in Rempub. studio
prodidit, incredibili eloquentia conuicit, gra-
uissima autoritate repressit, armis extinxit,
magna felicitate sustulit.

Item aliud. Ex ea virgine filium sustulit.
Haec ratione dilates licebit. Eam virginem,
quod esset singulari forma, miserè deperibat.
Deinde amoris impatiens, simplicem puellae
animum promissis sollicitauit, muneribus
corruptit, blanditijs delinijit, officijs in mutuū
amorem pellexit, improbitate vicit, denique
consuetudinem cum ea habuit, ac de uirgine
uicit. Aliquanto post tempore uetus virginis
cepit tumescere, foetu uidelicet concepto.
Denique exactis nouem mensibus, parturijt
ac puerum peperit.

Item aliud exemplum. Urbem cepit: ita
poterit ampliari. Principio faciales rem re-
petitum misit, qui pacis etiam conditiones
offerrent. Quas cum oppidani non acciperent,
copias undique comparat, ad mouet exercitū
una cum machinis ad urbis mœnia. Illi contra
e muris acriter hostem repollunt, tandem hic
superior in congressu, consensu mœnibus ur-
bem inuadit, ac rerum potitur.

Tertius per causas.

CAPVT XI.

AB hoc rursus non ita vehementer abhor-
ret, quoties rem non nudam exponimus,
sed alius etiam causas repetimus, à quibus
initijs sit profecta. Veluti si cui non satis sit
dixisse, bellum intercessisse Gallis cum Nea-
politanis, verum etiam addat, quae fuerint si-
multatis causa, quis instigator, quae suscipiendi
belli occasio, quae vincendi spes, quae utriusque
fiducia. Hoc ut dilucidius, quam ut egeat praec-
ceptione, ita difficile sit exemplum nisi pluri-
mis verbis proponere. Quare super sedebimus,
& lectorem ad Salustium ac Liuium relega-
bimus.

Quartus per adiuncta.

CAPVT XII.

Non admodum ab his discrepat, quoties
non simpliciter proponimus negotium,
sed enumeramus etiam illa, quae negotium
comitantur, vel consequuntur. Quod genus
sit. Bellum tibi acceptum feremus, hoc pacto
poteris ditare rem. Exhaustum in barbaros
milites aeraium, fractam laboribus iuuentu-
tem, proculcatas segetes, abacta pecora, incen-
sos passim vicos ac villas, desertos agros, euer-
sa mœnia, compilaras domos, direpta fana, tot
orbos senes, tot orphanos liberos, tot viduas
matronas, tot virgines indignè constupratas,
tot adolescentium licentia deprauatos mores,
tantum funerum, tantum luctus, tantum la-
chrymarum. Praeterea extinxit artes, oppres-
sas leges, obliteratedam religionem, confusa di-
uina humanaque omnia, corruptam ciuitatis
disciplinam: vniuersum, inquam, hoc ma-
lorum agmen, quod ex bello nasci-
tur, tibi vni feremus acceptum,
siquidem belli fueris
author.

Dd 2

QVINT.